PÕLLUMAJANDUS- JA TOIDUAMET

LAMMASTE KATARRAALSE PALAVIKU (BLUETONGUE) TÕRJE TEGEVUSJUHEND

Sisukord

1 Haiguse määrang 4
2 Tegevusjuhised haiguse kahtluse korral 5
2.1 Haiguse kahtlusest teavitamine 5
2.2 Kitsendused ja abinõud 5
2.3 Loomaomaniku tegevus lammaste katarraalse palaviku kahtluse korral 5
2.4 PTA vastava regiooni juhtivspetsialisti tegevus LKP kahtluse korral 6
2.5 Epidemioloogiline uurimine 6
3 Lammaste katarraalse palaviku diagnoosimine 7
3.1 Kliiniline uurimine 7
3.2 Proovide võtmine, laboratooriumi saatmine 7
3.3 Meetmed kuni laboratoorsete testide tulemusteni 8
3.4 Lammaste katarraalse palaviku kahtluse lõpetamine 8
3.5 Lammaste katarraalse palaviku ametlik diagnoosimine 9
3.6 Epidemioloogiline uurimine 9
3.7 Seropositiivne loom 9
3.8 Lammaste katarraalse palaviku diagnoosimisest teatamine 9
4 Tegevusjuhised taudikoldes 9
4.1 Kui LKP viiruse nakkus leiab kinnitust, siis PTA : 9
4.2 Proovide võtmine taudipunktist ning karantiinialalt haiguse levimise selgitamiseks 10
4.3 Vektorputukate seire 10
5 Peetavate loomade tapmine, hukkamine, korjuste ja saastunud materjali puhastamine 10
6 Sanitaarmeetmed 10
7 Kaitse- ja järelevalvetsooni moodustamine 10
7.1 Kaitse- ja järelevalvetsoonis rakendatavad kitsendused ja abinõud: 11
8 Sihtrühma kuuluva peetavate loomade ja nende paljundusmaterjali vedu LKP likvideerimisprogrammidega hõlmatud liikmesriikidesse või tsoonidesse 11
8.1 Peetavad loomad peavad pärinema LKP vabast liikmesriigist või tsoonist ja viimase 60 päeva jooksul ei tohi peetavad loomad olla vaktsineeritud LKP viiruse vastu elusvaktsiiniga. ... 11

8.2 Peetavad loomad pärinevad likvideerimisprogrammiga hõlmatud liikmesriigist või tsoonist ja täidetud on vähemalt 1 järgmistest nõuetest: 11

8.3 Peetavad loomad on pärit liikmesriigist või tsoonist, mis ei ole LKP vaba ega ole hõlmatud LKP viiruse nakkuse likvideerimise programmiga, ja 12

8.4 Peetavad loomad on pärit liikmesriigist või tsoonist, mis ei ole LKP viirusest vaba, nad on ette nähtud viivitamatuks tapmiseks ja nende suhtes kohaldatakse järgmisi nõudeid: 12

9 Vaktsineerimine ja ravi 12

9.1 Vaktsineerimine 12

9.2 Ravi 13

10 Kitsenduste lõpetamine 13

10.1 Kaitsetsooni tühistamine 13

10.2 Järelevalvetsooni tühistamine 13

11 LKR viiruse nakkusest vaba maa staatus 13

11.1 LKP viiruse nakkuse puudumise tõendamine 13

12 Õiguslikud alused 13

12.1 Haiguse diagnoosimine 13

12.2 Teatamiskohustus 14

12.3 Loomaomaniku kohustus teha koostööd taudi tõrjumisel 14

12.4 Taudi tõrjumiseks ettevõetavad meetmed 14

12.5 Loomade surmamine ja rümpade ning saastunud materjali hävitamine 14

12.6 Puhastamine ja desinfitseerimine 14

12.7 Vaktsineerimine 14

12.8 Taudikahjude hüvitamine 14

1 Haiguse määrang

LKP on mittenakkav mäletsejaliste haigus, mis levib transmissiivselt verd imevate putukate vahendusel, kellest olulisemaks peetakse Culicoides`e perekonna habesääski.

Peamiselt lammastel esinevat haigust iseloomustavad palavik, suuõõne ja keele hüpereemia koos nekrootilise haavandumisega, sõrapõletik ja skeletilihaste düstroofia.

Tekitaja

Lammaste katarraalset palavikku põhjustab *Reoviridae* sugukonna *Orbivirus*`e perekonna RNA-viirus.

Haigusest

Haigusele on vastuvõtlikud mäletsejalised, nendest **kliinilised haigustunnused ilmnevad üldjuhul lammastel**. Eriti vastuvõtlikud ja raskemini haigestuvad talled. Kliinilised haigustunnused esinevad sõltuvalt serotüübist ka **veisteel (BTV-3, BTV-8). Kitsed on üldjuhul viiruse sümptomiteta kandjad, nende kliinilised haigustunnused on üldjuhul tagasihoidlikud (näiteks piimatoodangu langus).**

Inimesed lammaste katarraalsesse palavikku ei nakatu.

Tegemist on viirusliku hooajalise haigusega, mis levib transmissiivselt verd imevate putukate vahendusel, kellest olulisemaks peetakse *Culicoides*`e perekonna habesääski. Viirus võib levida veel emalt lootele ning pole välistatud ka spermaga levik.

Uutes nakkuskolletes võib suremus tõusta kuni 90%-ni, haiguse püsikolletes kulgeb taud healoomulisemalt ning suremus ei ületa tavaliselt 10%-i.

LKP inkubatsiooniperiood on 5-20 päeva.

Kliinilised tunnused:

- palavik (42 °C);
- haige loom on norus;
- suulimaskesta põletik;
- keel on põletikuline ja tursunud tumesinise värvusega ning võib ulatuda suust välja;
- suust eritub sülge;
- eritis ninast;
- lonkamine;
- uttedel võib tiinus katkeda.

Haigus võib tüsistuda kopsupõletikuga. Haiged lambad kõhnuvad ja nende vill langeb välja.

Lammaste katarraalsel palavikul on seni teadaolevalt 24 serotüüpi. 2024 aasta suvel on Euroopas levinud peamiselt serotüüp 3, mida iseloomustab haiguse raske kulg ja suur suremus.

Levinud riikides, kus esineb *Culicoides* perekonna putukaid: Aafrikas, Ameerikas, Austraalias, Lõuna-Aasias, Okeaanias, Hispaanias, Portugalis, Prantsusmaal, Itaalias, Küprosel.

2024. aastal on haigust diagnoositud Holland, Taanis, Šveitsis, Austrias, Itaalias, Hispaanias, Rootsis, Norras, Tšehhis, Saksamaal, Belgias, Luksemburgis. Haigust on varasemalt diagnoositud ka Eestis (2010).

2 Tegevusjuhised haiguse kahtluse korral

Nakkuskahtlane loom on mistahes vastuvõtliku liigi loom, kellel on kindlaks tehtud kliinilised tunnused, patoloogilis-anatoomilised muutused või laboratoorse uurimise tulemus, mis lubavad kahtlustada LKPd.
Teate saamisel LKP esinemise kahtlusest loomakasvatusettevõttes või mistahes muus kohas, peab Põllumajandus- ja Toiduameti (edaspidi *PTA*) regioon, kelle järelevalvealal loomakasvatusettevõte asub, viivitamatult tagama ametliku uurimise alustamise, et kinnitada või ümber lükata LKP esinemine.
PTA regiooni juhataja kehtestab LKP kahtlusaluse loomakasvatusettevõtte suhtes kitsendused vastavalt punktile 2.2

2.1 Haiguse kahtlusest teavitamine

LKP kahtlusest peab loomapidaja viivitamatult teavitama loomakasvatuse ettevõtet (ettevõte – igasugune loomapidamiskoht) teenindavat veterinaararsti või PTA vastavat regiooni. Kui on teavitatud veterinaararsti, siis veterinaararst peab teavitama sellest PTA vastavat regiooni.
PTA regiooni juhataja teatab viivitamata LKP kahtlusest telefoni teel PTA peadirektori asetäitjat loomatervise, loomade heaolu ja toiduohutuse valdkondades ja loomatervise ja -heaolu osakonna osakonnajuhatajat. LKP kahtlusest teavitamise täidetud vorm saadetakse e-posti aadressile peamajastaap@pta.agri.ee

2.2 Kitsendused ja abinõud

1. Haiguskahtluse korral viiakse läbi esmane epiuuring ning võetakse proovid, selleks et taudi esinemine kinnitada või välistada. Kitsendused kehtestab PTA vastava regiooni juht kirjaliku korraldusega, mille järelevalveametnik annab üle loomaomanikule või -pidajale allkirja vastu.
2. Diagnoosi selgumiseni:
a) kehtestatakse kitsendused, millega keelatakse vastuvõtlike peetavate loomade ja nende paljundusmaterjali väljavedu ettevõttest, kus neid peetakse. Lubatud on peetavate loomade vedu otse tapamajja nende viivitamatuks tapmiseks (liikumine 9T tõendiga);
b) võimalusel tuleb rakendada asjakohaseid riskimaandamismeetmeid, et vältida või vähendada sihtrühma kuuluva loomapopulatsiooni peetavate loomade kokkupuudet siirutajate rünnakutega (valguspüünised nakkuskahtlase ettevõtte territooriumile, sääsevõrgud, sääskede keemilised tõrjevahendid, peetavad loomad hoida ruumides, veelombid ettevõtte lähedusest likvideerida, allapanu ja sõnnik eemaldada vähemalt 1x nädalas).
c) surnud või kohapeal hukatud vastuvõtlike peetavate loomade korjused ja rümbad tuleb hoida eraldatult tingimustes, mis välistavad ilmastiku toime neile ja nende kokkupuutumise vektorputukate, teiste peetavate loomade ning inimestega; korjused tuleb hävitada LKS käitlemise tehases;
3. Kui pädev asutus peab seda vajalikuks, laiendab ta lõigetega 1 ja 2 ette nähtud meetmeid ettevõtetele, kus sihtrühma kuuluva loomapopulatsiooni peetavad loomad puutusid samamoodi kui taudikahtlased peetavad loomad kokku nakkusohtlike siirutajatega.
4. Punktis 2.2 sätestatud meetmed võib tühistada, kui PTA leiab, et need ei ole enam taudi leviku riski piiramiseks vajalikud.

2.3 Loomaomaniku tegevus lammaste katarraalse palaviku kahtluse korral

Loomaomanik peab:
1. kinni pidama kehtestatud kitsendustest;
2. eraldama eeldatavas taudipunktis viibiva vastuvõtliku looma tema pidamisruumi, kus võimaliku nakkuse siirutaja sissepääs on tõkestatud;

3. osutama järelevalveametnikule kaasabi vajalike kliiniliste ja patoloogiliste uurimiste tegemisel, samuti epidemioloogilise uurimise tarbeks andmete kogumisel;
4. ettevõttes läbi viima putukatõrjet, kasutades kaubanduses saadavaid insektitsiide ning igati takistama verd imevate putukate kokkupuudet vastuvõtlike peetavate loomadega;
5. esitama järelevalveametniku nõudmisel kõik vastuvõtlike peetavate loomade ning sööda omandamise ja võõrandamisega seotud dokumendid ning nende puudumise korral andma sellekohast suulist teavet;
6. registreerima loomaliigiti kogu kitsenduste kehtimisaja vältel sündinud ja hukkunud vastuvõtlike peetavate loomade arvu, näidates ära hukkunud vastuvõtlike peetavate loomade vanuse, ning esitama asjakohased andmed järelevalveametnikule tema nõudmisel;
7. esitama järelevalveametnikule nimekirja ettevõttes töötavate ja teiste seal viibivate isikute kohta, kelle sisenemine eeldatavasse taudipunkti on vajalik, samuti ettevõtet teenindavate veovahendite loetelu;
8. välistama kõrvalise isiku pääsu eeldatavas taudipunktis asuvasse ettevõttesse;
9. kasutama ettevõttes töötamiseks eraldi ülerõivaid ja jalatseid, mida hoitakse ettevõtte ruumides, ja tagama nende kasutamise ka ettevõtte töötajale;
10. paigutama ettevõtte väljapääsule desinfektsioonimati ning niisutama seda regulaarselt eelistatult PTA poolt heakskiidetud desinfektsioonivahendiga.

2.4 PTA vastava regiooni juhtivspetsialisti tegevus LKP kahtluse korral

Teate saamisel LKP esinemisest või esinemise kahtlusest ettevõttes või mistahes muus kohas, peab PTA vastava regiooni, kelle järelevalvealal kõnealune ettevõte asub, viivitamatult tagama ametliku uurimise alustamise, et kinnitada või ümber lükata LKP esinemine. LKP teate saamisel külastab PTA vastava regiooni juht või tema poolt määratud järelevalveametnik viivitamatult nakkuskahtlast karja, kus:
1) teeb kindlaks vastuvõtlike peetavate loomade arvu loomaliigiti. Iga liigi suhtes tuleb pidevalt registreerida juba surnud, nakatunud ja nakkuskahtlased, samuti kahtluse perioodil sündinud ja surnud peetavad loomad;
2) viib läbi karja kliinilise uurimise, võtab materjali laboratoorseks uurimiseks;
3) teeb vajadusel peetavate loomade korjuste patoloogilis-anatoomilise lahangu. Võtab materjali laboratoorseks uurimiseks;
4) võtab proovid laboratoorseks uurimiseks;
5) korraldab viivitamatult uurimismaterjali saatmise LABRISesse Tartus;
6) korraldab eeldatava taudipunkti ümbritsev piirkonna kaardistamise, märkides ära putuksiirutajate ellujäämist soodustavad ja nende elukeskkonnaks (veekogude lähedus, niisked alad), eeskätt paljunemiseks sobivad asukohad, arvestades vektorite vaba perioodi ning ilmastikuolusid ja korraldab võimalusel tõrjetööd putukate hävitamiseks nendes kohtades;
7) määratleb territooriumi, millele kehtestatakse kitsendused;
8) kõik ettevõttes surnud vastuvõtlike peetavate loomade korjused hävitatakse PTA järelevalve all, vältides LKP viiruse mis tahes leviku ohtu, vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1069/2009 nõuetele;
10) külastab ettevõtet regulaarselt kogu kitsenduste kehtimise aja vältel ja kontrollib kitsendustega seotud nõuete täitmist. Iga külastuse kohta vormistatakse protokoll.

2.5 Epidemioloogiline uurimine

LKP kahtlusel viib PTA vastav regioon läbi epidemioloogilise uurimise, mis peab selgitama:
- perioodi pikkuse, mille jooksul LKP on võinud LKP kahtlases ettevõttes esineda;
- eelnimetatud ettevõttes esineva LKP võimaliku päritolu ning kontaktkarjad mis võivad olla nakatunud või saastunud samast allikast;
- haigust siirutavate vektorputukate esinemise ja leviku;
- vastuvõtlike peetavate loomade liikumise kahtlusalusesse ettevõttesse või sealt välja ning sealt eemaldatud vastuvõtlike peetavate loomade korjuste liikumise. Antud liikumised tuvastatakse

kahtluse püstitamisele eelnenud 60 päeva kohta. Siinkohal on oluline fakt, et veised jäävad viiruse kandjateks kuni 60 päevaks ja see mängib olulist rolli viiruse levikus (Bonneau et al., 2002).
Epidemioloogilisel uurimisel toetutakse horisontaalses situatsioonplaanis ettenähtud küsimustiku «Küsimustik eriti ohtliku nakkushaiguse kahtluse korral» täitmisel saadudud andmetele.

3 Lammaste katarraalse palaviku diagnoosimine

3.1 Kliiniline uurimine

Järelevalveametnik peab kliinilisel uurimisel kasutama kaitserõivaid, puhtaid ja desinfitseeritud jalanõusid ja muid asjakohaseid kaitsevahendeid.
Järelevalveametnik/volitatud veterinaararst peab ettevõtte kohta koostama skeemi, kus on näidatud iga loomakasvatushoone ja eri liiki peetavate loomade paigutus ning arv neis.
Kõiki ettevõtte LKP vastuvõtlikke loomi tuleb hoolikalt uurida ning koostada akt kõigile LKP-le viitavate haigustunnuste, sealhulgas ka palaviku kohta. Selliste haigustunnustega peetavad loomad erimärgistatakse ja määratakse nende asukoht loomakasvatushoones.
Karja läbivaatust peab alustama ettevõtte sellest osast, kus loomaomanik või -pidaja peab loomi terveteks ja isenditest, kes on elanud viimasel ajal nakkuskahtlastest peetavatest loomadest eraldi. Kahtlusalused peetavad loomad tuleb jätta viimasteks.

3.2 Proovide võtmine, laboratooriumi saatmine

Proovid võetakse võimalusel mitmelt nakkuskahtlaselt loomalt (kuni 5).

Viiruse tuvastamiseks elus loomal võetakse EDTA vere proov. Surnud loomal võetakse uuringuks põrn, kopsud, lümfisõlmed.

Antikehade tuvastamiseks võetakse vereseerumi proov.

ANALÜÜSIMEETODID

Tekitaja uuringud	**Meetod**	**Uurimismaterjal**	**Metoodika**	**Osakond**
Bluetongue`i viiruse RNA tuvastamine	real-time RT-PCR	• täisveri	5MA-TJ-43	Molekulaaranalüüs
Antikeha uuringud	**Meetod**	**Uurimismaterjal**	**Metoodika**	**Osakond**
Bluetongue`i viiruse vastaste antikehade määramine	ELISA	• täisveri • seerum	5DV-TJ-44 5DV-TJ-57	Viroloogia-seroloogia

ANALÜÜSE TEOSTAV LABORATOORIUM
LABRIS Tartu laboratoorium- Kreutzwaldi 30, Tartu

PROOVIDE VÕTMINE, SÄILITAMINE JA SAATMINE

Viiruse RNA tuvastamine real-time PCR meetodil:

- Hüübimata täisveri, lilla korgiga (EDTA lisandiga) vaakumkatsutis. Pärast vereproovi võtmist liigutatakse katsutit 8-10 korda, et antikoagulant verega korralikult seguneks.

Viiruse vastaste antikehade uuring ELISA testiga

- Vereproov - punase korgiga seerumkatsutis (ilma lisandita). Proovi kogus vähemal 3 ml.

Proovivõtutaara

- Vaakumkatsuteid võib saada ka Tartust LABRISe laboratooriumist (helista viroloogia-seroloogia osakonda, telefon 7 386 111).

Proovide pakkimine ja märgistus

- Proov pakitakse lekkekindlalt. Eriti oluline on, et väline pakkematerjal on saastumata ning puhas.
- Iga pakend märgistatakse loetavalt.

Proovide laborisse saatmine ja säilitamine
Proovid saadetakse laboratooriumisse lühima võimaliku aja jooksul. Kui kohene transport ei ole võimalik, siis proove säilitatakse:

- Vereproove +4…+6 °C juures. PROOVE MITTE KÜLMUTADA!

Kaaskiri ja laboratooriumi teavitamine

- Proovide võtja informeerib laborit proovide saatmisest ja eeldatavast laborisse jõudmise ajast.
- Koos proovidega saadetakse laborisse korrektselt täidetud ja piisavalt infot sisaldav kaaskiri, mille leiab LABRISe kodulehelt *tellimuste vormid* alt. Oluline on märkida kaaskirjale proovi võtmise täpne kuupäev ja kellaaeg.

ANALÜÜSIDE TEOSTAMISE AEG
Real-time RT-PCR: kuni 5 tööpäeva
ELISA: kuni 5 tööpäeva

ANALÜÜSIMEETODID
Real-time RT-PCR: reaalaja pöördtranskriptsiooni polümeraasi ahelreaktsioon
ELISA: ensüüm-immuunsorptsioonmeetod

TÄIENDAV INFO JA KONTAKTID

- Viroloogia-seroloogia osakond. Info telefonil 738 6111 või 50 66 687
- Molekulaaranalüüsi osakond. Info telefoni 738 6121

3.3 Meetmed kuni laboratoorsete testide tulemusteni

Vastavalt alajaole 2.2 kehtestatud kitsendused jäävad kehtima seni, kuni LKP kahtlus on ametlikult tühistatud.
Loomapidajale tuleb teatada, et testitulemuste saamiseni võib kuluda vähemalt nädal.
Järelevalveametnik peab enne ettevõttest lahkumist veenduma, et peetavate loomade omanik või hooldaja mõistab täielikult kitsendusi, mis on kehtestatud volitatud isikute liikumise suhtes.

3.4 Lammaste katarraalse palaviku kahtluse lõpetamine

LKP kahtlus loetakse kõrvaldatuks:
1) negatiivsete laboratoorsete uuringute tulemuste põhjal;
2) kui kõik nakkuskahtlased mäletsejalised on surnud või tapetud ja kahjutult kõrvaldatud ning ülejäänud vastuvõtlike peetavatel loomadel samas ettevõttes ei ole 60 päeva jooksul ilmnenud LKP-le iseloomulikke tunnuseid;

3) kui seroloogilise uurimise alusel tekkinud kahtluse puhul vähemalt 60 päeva pärast nakkuskahtlaste ruminantide kõrvaldamist teostatud ülejäänud ruminantide seroloogiline uurimine LKP annab negatiivse tulemuse.
Kui LKP kahtlus lükatakse ümber negatiivsete laboratoorsete uuringute tulemuste põhjal, võidakse kehtestatud kitsendused viivitamata tühistada. Kuid PTA-l on õigus peale negatiivseid laboratoorsete uuringute tulemusi võtta kordusproove ja jätta LKP kahtlus kehtima ning pärast ettevõttes läbiviidavate uuringute alusel langetada otsus hoida ettevõte järelevalve all ning esitada volitatud laboratooriumile testimiseks täiendavaid koe- ja/või vereproove.

3.5 Lammaste katarraalse palaviku ametlik diagnoosimine

LKP ametliku diagnoosi paneb PTA vastava regiooni juht loomataudi kliiniliste tunnuste, lahanguleiu, epidemioloogiliste andmete ja laboratoorse uurimise tulemuste alusel.
Haiguse ametlik diagnoos pannakse laboratoorsete uuringute tulemuste alusel, kui kahtlust kinnitab viroloogilise uurimise tulemus.
LKP korral kinnitab PTA loomataudi ametliku diagnoosi.

3.6 Epidemioloogiline uurimine

LKP ametliku diagnoosi kinnitamisest informeerib PTA keskasutus Eesti Maaülikooli ekspertgruppi (kontakt: arvo.viltrop@emu.ee), kes viib taudipunktis läbi põhjaliku epidemioloogilise uurimise selgitamaks välja LKP puhangu tekke ja levikuga seonduvaid asjaolusid. Eesti Maaülikooli ekspertgrupi esindaja võtab ühendust regionaalse staabi juhiga, et kokku leppida epidemioloogilise uuringu läbiviimise üksikasjad.

3.7 Seropositiivne loom

Kui laboratoorsed uuringud tuvastavad veres LKP antikehasid, jäetakse punktis 2.2 kehtestatud kitsendused kehtima niikauaks kuni vähemalt 60 päeva pärast seropositiivse looma kõrvaldamist teostatud ülejäänud ruminantide seroloogiline uurimine LKP suhtes annab negatiivse tulemuse.
Seropositiivse looma karjast ning 20 km raadiusse jäävatest suurematest veisekarjadest võetakse proovid seroloogiliseks uurimiseks tuvastamaks 20% levimus 95% tõenäosusega.

3.8 Lammaste katarraalse palaviku diagnoosimisest teatamine

PTA peadirektor teavitab LKP ametlikust diagnoosimisest Eestis WOAHi, Euroopa Komisjoni ja naaberriikide riiklike veterinaarteenistuse juhte.
Elanikkonda teavitatakse LKP puhkemisest ja rakendatavatest meetmetest massiteabevahendite kaudu.

4 Tegevusjuhised taudikoldes

4.1 Kui LKP viiruse nakkus leiab kinnitust, siis PTA :

a) kehtestab kitsendused, millega keelab sihtrühma kuuluva loomapopulatsiooni peetavate loomade veo ettevõttest, kus neid peetakse, välja arvatud juhul, kui vedu on lubatud nende viivitamatuks tapmiseks (liikumine 9T tõendiga);
b) keelab sihtrühma kuuluva loomapopulatsiooni peetavate loomade paljundusmaterjali veo ettevõttest, kus neid peetakse;
c) annab korralduse võtta asjakohaseid riskimaandamismeetmeid, kui ta peab seda vajalikuks ja tehniliselt võimalikuks, et vältida või vähendada sihtrühma kuuluva loomapopulatsiooni peetavate loomade kokkupuudet siirutajate rünnakutega;
d) kohaldab tauditõrjemeetmeid kõikide ettevõtete suhtes, millel on epidemioloogiline seos kinnitatud taudipunktiga (seotud ettevõtted), sealhulgas nende suhtes, kes peavad sihtrühma kuuluva loomapopulatsiooni loomi, kes puutuvad samamoodi kui kinnitatud diagnoosiga peetavad loomad kokku nakkusohtlike siirutajatega.

e) uurib ja jälgib sihtrühma kuuluva loomapopulatsiooni tervislikku seisundit kinnitatud diagnoosiga looma pidava ettevõtte läheduses.
f) sihtrühma kuuluva loomapopulatsiooni seire ja tsoonide ulatus otsustatakse epidemioloogilise uuringu põhjal.

4.2 Proovide võtmine taudipunktist ning karantiinialalt haiguse levimise selgitamiseks

Taudipunktis olevatelt vastuvõtlikelt peetavatelt loomadelt ning karantiinialasse jäävatest vastuvõtlike peetavate loomadega ettevõtetest võetakse vereproovid seroloogiliseks uurimiseks nii, et haiguse 20% levimus oleks avastatav 95% tõenäosusega.
PTA võib haiguse leviku väljaselgitamiseks määrata tsooni taudipunkti ümber (45x45 km, Komisjoni määrus 2020/689, 2.pt, 4.jagu, p 1.) ning kus haiguse levimus selgitatakse välja esmajoones, võttes tsooni jäävatest vastuvõtlike peetavate loomadega ettevõtetest proove haiguse 20% leviku avastamiseks.

4.3 Vektorputukate seire

Valguspüünised vektorputukate seireks paigutatakse suurematesse vastuvõtlike peetavate loomadega ettevõttesse arvestusega 1 püünis kaheks ööks.

5 Peetavate loomade tapmine, hukkamine, korjuste ja saastunud materjali puhastamine

Korjuste ja muu saastunud materjali kõrvaldamine toimub vastavalt loomatauditõrje situatsiooniplaani punktile 6.

Tekkinud kahjusid ettevõttele riigi poolt ei hüvitata.

6 Sanitaarmeetmed

Tabandunud ettevõtte puhastus ja desinfektsioon tehakse järelevalveametniku kontrolli all ning selle kohta vormistatakse desinfektsiooni läbiviimise akt.
Puhastamist ja desinfitseerimist tuleb alustada niipea, kui LKP kahtlus on kinnitust leidnud ja tapmisele või hukkamisele määratud peetavad loomad on ettevõttest eemaldatud.
Enne toimingute alustamist tuleb üles märkida kõik puhastatavate ja desinfitseeritavate hoonete ja varustuse kahjustused ning kohtad, mis tõenäoliselt hõlbustavad vektorputukate ellujäämist või kus vektorputukad tõenäoliselt asuvad. Nii leitakse alad, mis nõuavad erilist tähelepanu, näiteks mõranenud põrandad ja seinad või kinnitamata seadmed jne.
LKP puhul piisab tavalisest puhastamisest ja desinfitseerimisest.
Puhastamise ja desinfitseerimisega seotud kulusid ettevõttele riigi poolt ei hüvitata.

7 Kaitse- ja järelevalvetsooni moodustamine

Pärast LKP diagnoosi ametlikku kinnitamist määratakse taudikolde ümber vähemalt 100 kilomeetrise raadiusega kaitsetsoon. Kehtestatav järelevalvetsoon koosneb territooriumi osast, mis ulatub vähemalt 50 km väljapoole kaitsetsooni piire ja kus ei ole loomi viimase 12 kuu jooksul nõrgestatud elusvaktsiiniga vaktsineeritud.
Kaitse- ja järelevalvetsooni määratlemisel arvestatakse:

- geograafilisi, administratiivseid, ökoloogilisi ja epidemioloogilisi tegureid ja kontrollistruktuure;
- epidemioloogilise uurimise tulemusi;
- meteoroloogilisi tingimusi;
- geograafilisi tingimusi ja looduslikke tõkkeid LKP levikule;
- vektorputukate esinemist ja levikut;
- seroloogilise uurimise tulemusi;
- kontrollimeetmete, eriti putukate likvideerimise meetmete kohaldamist;
- järelevalve teostamiseks vajalikke inim- ja materiaalseid ressursse.

7.1 Kaitse- ja järelevalvetsoonis rakendatavad kitsendused ja abinõud:

1) koostatakse nimekiri kaitse- ja järelevalvetsoonis asuvatest loomakasvatusettevõtetest, kus peetakse LKP vastuvõtlikke loomi;
2) vastuvõtlike peetavate loomade LKP-le viitavate kliiniliste tunnuste massilise esinemise korral loetakse loomakasvatusettevõte nakkuskahtlaseks. Edasi toimitakse vastavalt peatükile 2;
3) PTA rakendab seireprogrammi, mis põhineb sihtrühma kuuluva loomapopulatsiooni ja vektorputukate seirel.

Kitsendused LKP vastuvõtlike peetavate loomade ja loomse paljundusmaterjali veole:

1) PTA loal on loomi lubatud vedada tsooni piires üksnes siis kui tsoonis levib sama LKP viiruse serotüüp ning peetavatel loomadel ei esine transportimise päeval ühtegi LKP kliinilist tunnust;
2) vastuvõtliku looma ja loomse paljundusmaterjali vedu läbi kaitse- ja järelevalvetsooni on lubatud ainult PTA loal ja Euroopa Komisjoni määruse (EÜ) nr 2020/689 art 45 nõuete kohaselt;

8 Sihtrühma kuuluva peetavate loomade ja nende paljundusmaterjali vedu LKP likvideerimisprogrammidega hõlmatud liikmesriikidesse või tsoonidesse

PTA loal võib vedada sihtrühma kuuluvaid peetavaid loomi ja nende paljundusmaterjali vastavalt Euroopa Komisjoni määrusele 2020/689 art 43 ning peetavad loomad ja paljundusmaterjal peavad vastama vähemalt ühele all pool loetletud nõuetest.

8.1 Peetavad loomad peavad pärinema LKP vabast liikmesriigist või tsoonist ja viimase 60 päeva jooksul ei tohi peetavad loomad olla vaktsineeritud LKP viiruse vastu elusvaktsiiniga.

8.2 Peetavad loomad pärinevad likvideerimisprogrammiga hõlmatud liikmesriigist või tsoonist ja täidetud on vähemalt 1 järgmistest nõuetest:

a) peetavaid loomi on peetud LKP viiruse nakkusest hooajuti vabas LRs või tsoonis:

i) vähemalt 60 päeva enne vedu;

ii) peetavatele loomadele on tehtud, vähemalt 28 päeva pärast peetava looma toomist LKP hooajuti vaba LRi või tsooni aga vähemalt 28 päeva enne veokuupäeva, seroloogiline uuring negatiivse tulemusega **või**

iii) peetavatele loomadele on tehtud vähemalt 14 päeva pärast peetava looma toomist LKP hooajuti vaba LRi või tsooni aga vähemalt 14 päeva enne veokuupäeva PCR uuring negatiivse tulemusega.

b) peetavaid loomi on peetud siirutajate eest kaitstud ettevõttes:

i) vähemalt 60 päeva enne vedu **või**

ii) peetavatele loomadele on tehtud ,vähemalt 28 päeva enne vedu ja vähemalt 28 päeva pärast peetavate loomade toomist siirutajate eest kaitstud ettevõttesse, seroloogiline uuring negatiivse tulemusega **või**

iii) peetavatele loomadele on tehtud ,vähemalt 14 päeva enne vedu ja vähemalt 14 päeva pärast peetavate loomade toomist siirutajate eest kaitstud ettevõttesse, PCR uuring negatiivse tulemusega.

c) peetavad loomad on vaktsineeritud LKP kõikide serotüüpide (1-24) vastu, mis on selles LRis või tsoonis viimase kahe aasta jooksul teadaolevalt esinenud. Peetavatel loomadel kestab, vastavalt vaktsiini spetsifikatsioonile, immuunsusperiood ja nad vastavad vähemalt ühele järgmistest nõuetest:

i) peetavaid loomi on vaktsineeritud vähemalt 60 päeva enna vedu **või**

ii) peetavaid loomi on vaktsineeritud inaktiveeritud vaktsiiniga ja neile on tehtud PCR uuring negatiivse tulemusega vähemalt 14 päeva pärast vaktsiini immuunsuskaitse toime (vastavalt vaktsiini spetsifikatsioonile) algust.

d) peetavatele loomadele on tehtud positiivse tulemuse andnud seroloogiline uuring, mis võimaldab tuvastada vaktsineeritud lammaste katarraalse palaviku viiruse kõikide selliste serotüüpide (serotüübid 1–24) vastased spetsiifilised antikehad, mis on viimase kahe aasta jooksul selles LRis või tsoonis teadaolevalt esinenud, ja

i) seroloogiline uuring on tehtud proovidega, mis võeti vähemalt 60 päeva enne vedu, **või**

ii) seroloogiline uuring on tehtud vähemalt 30 päeva enne vedu ja PCR uuring vähemalt 14 päeva enne vedu (tulemus negatiivne).

8.3 Peetavad loomad on pärit liikmesriigist või tsoonist, mis ei ole LKP vaba ega ole hõlmatud LKP viiruse nakkuse likvideerimise programmiga, ja

a) nad vastavad punkti 8.2 alapunktile b **või**

b) peetavaid loomi on peetud vähemalt viimase 60 päeva vältel enne nende väljavedu vähemalt 150 km kaugusel lambakasvatusettevõttest või liikmesriigis, kus vähemalt 60 viimast päeva enne loomade väljavedu on tehtud LKP seiret (1. peatükk 1. ja 2. jaos sätestatud nõuded), **ja**

i) nad on punkti 8.2 alapunkti c kohaselt vaktsineeritud lammaste katarraalse palaviku viiruse kõikide selliste serotüüpide (serotüübid 1–24) vastu, mis on viimase kahe aasta jooksul teadaolevalt esinenud vähemalt 150 km raadiusega alal, mille keskpunktiks on loomade pidamise koht, **või**

ii) nad on punkti 8.2 alapunkti d kohaselt immuniseeritud lammaste katarraalse palaviku viiruse kõikide selliste serotüüpide (serotüübid 1–24) vastu, mis on viimase kahe aasta jooksul registreeritud vähemalt 150 km raadiusega alal, mille keskpunktiks on loomade pidamise koht.

8.4 Peetavad loomad on pärit liikmesriigist või tsoonist, mis ei ole LKP viirusest vaba, nad on ette nähtud viivitamatuks tapmiseks ja nende suhtes kohaldatakse järgmisi nõudeid:

a) vähemalt 30 päeva vältel enne veokuupäeva ei ole päritoluettevõttes registreeritud ühtegi LKP viiruse nakkuse juhtu;

b) peetavad loomad veetakse päritoluliikmesriigist või -tsoonist otse sihtkoha tapamajja, kus nad tapetakse 24 tunni jooksul pärast saabumist;

c) päritoluettevõtte käitaja on sihtkoha tapamaja käitajat teavitanud veost vähemalt 48 tundi enne loomade laadimist.

9 Vaktsineerimine ja ravi

9.1 Vaktsineerimine

PTA võib riskihindamise tulemustele tuginedes ja kui on oht taudi ulatuslikuks levikuks korraldada vastuvõtliku looma erakorralise vaktsineerimise. LKR vastase erakorralise või ennetava vaktsineerimise ja selle ulatuse otsustab PTA riskianalüüsi põhjal (EK määrus 2020/689 art. 40 p.1 d).

9.2 Ravi

LKP haigeid loomi ei ravita. Looma heaolust lähtudes ja taudi leviku peatamiseks võidakse loom suunata hukkamisele.

10 Kitsenduste lõpetamine

10.1 Kaitsetsooni tühistamine

PTA regiooni juhataja tühistab kaitsetsoonis kehtestatud kitsendused vähemalt 60 päeva pärast kui tabandunud ettevõttes on tehtud esialgne puhastamine ja desinfitseerimine ja kõikides kaitsetsooni ettevõtetes on peetavatele loomadele tehtud kliiniline läbivaatus ja vajadusel laboriuuringud ning tulemused on soodsad.

10.2 Järelevalvetsooni tühistamine

Järelevalvetsoonis rakendatavad kitsendused tühistatakse, kui pärast seireprogrammi rakendamist kaitse- ja järelevalvetsoonis ei ole 24 kuu jooksul tuvastatud LKP esinemist (24 kuu jooksul rakendatav LKP seire ja sihtrühma kuuluvas loomapopulatsioonis ei ole diagnoositud ühtegi LKP juhtu). Tsoonid tühistab PTA peadirektor ning vastavad kitsendused tühistab PTA regiooni juhataja.

11 LKR viiruse nakkusest vaba maa staatus

11.1 LKP viiruse nakkuse puudumise tõendamine

Vastavalt EK määruse 2020/689 II osa 1.peatükk, 3. jagu nõuetele, mida on rakendatud vähemalt viimase 24 kuu jooksul ja viimase 24 kuu jooksul ei ole sihtrühma kuuluvas loomapopulatsioonis leidnud kinnitust ükski LKP viiruse nakkuse juht (EK määrus 2020/689 II osa, 4.peatükk, 1.jagu, punkt 2.

Juhul kui ülalnimetatud tingimused on täidetud antakse liikmesriigile või tsoonile, kus on juba esinenud LKP viirus, nakkusest vaba maa staatus.

12 Õiguslikud alused

12.1 Haiguse diagnoosimine

Loomataudi kahtlus loetakse tekkinuks ühel või mitmel loomal esinevate haigusele omaste kliiniliste tunnuste, lahanguleiu või laboratoorse uurimise tulemuste alusel, samuti otsese või kaudse kontakti tõttu nakatunud karja või loomaga. Loomataudi kahtluse püstitab veterinaararst ning otsustab PTA (veterinaarseadus (edaspidi VS) § 58 (1)).
Loomataudi diagnoosib veterinaararst epidemioloogilise olukorra, kliiniliste tunnuste, lahanguleiu ja laboratoorse uurimise tulemuste põhjal.
LKP ametliku diagnoosi paneb Põllumajandus- ja Toiduamet loomataudi kliiniliste tunnuste, lahanguleiu, epidemioloogiliste andmete ja laboriuuringu tulemuste alusel (VS § 53 (7)).
PTA-l ning LABRIS-l on õigus saata proove loomataudi diagnoosimiseks välisriigi tunnustatud laboratooriumisse või rahvusvahelisse referentlaboratooriumisse (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/429 artikkel 7).
Epideemia korral on PTA-l õigus kinnitada haiguse ametlik diagnoos ka kliiniliste ja/või epidemioloogiliste tulemuste põhjal.

Teatamiskohustusliku või esilekerkiva loomataudi kahtluse püstitamisel ja diagnoosimisel lähtub Põllumajandus- ja Toiduamet komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2020/689, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/429 seoses teatavate loetellu kantud ja esilekerkivate taudide seire, likvideerimisprogrammide ja taudivaba staatuse eeskirjadega (ELT L 174, 03.06.2020, lk 211–340), artikli 9 nõuetest.

12.2 Teatamiskohustus

LKP kuulub C-kategooria taudide hulka (Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2018/1882, 3. detsember 2018, milles käsitletakse loetellu kantud taudide kategooriate suhtes teatavate taudiennetuse ja -tõrje eeskirjade kohaldamist ning millega kehtestatakse nimekiri liikidest ja liigirühmadest, mis kujutavad endast arvestatavat riski kõnealuste loetellu kantud taudide levimisel).
LKP kahtlusest on loomapidaja või muu asjakohane isik kohustatud koheselt teavitama veterinaararsti (VS § 49 (2)).
Veterinaararst on kohustatud LKP kahtlusest või diagnoosimisest teavitama koheselt PTAd, ja loomapidajat (VS § 49 (3)).
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 artikli 19 kohase teavituse ja artikli 20 kohase aruande sama määruse artikli 9 lõike 1 punktis e osutatud loetellu kantud loomataudi puhangu kohta edastab Euroopa Komisjonile ja teistele liikmesriikidele Põllumajandus- ja Toiduamet.

12.3 Loomaomaniku kohustus teha koostööd taudi tõrjumisel

Loomapidaja peab pidama kinni määruse (EL) 2016/429 ja määruse (EL) 2020/689 nõuetest seoses teatavate loetellu ja esilekerkivate taudide seire, likvideerimisprogrammide ja taudivaba staatuse eeskirjadega. Loomataudide ennetamisel ja tõrjel järgima loomataudi esinemise tõttu kehtestatud kitsendusi (määrus (EL) 2020/689 artikkel 39).

12.4 Taudi tõrjumiseks ettevõetavad meetmed

Esilekerkiva loomataudi diagnoosimise korral rakendavad Põllumajandus- ja Toiduamet ning loomapidaja taudi leviku ennetamiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 artikli 6 lõigete 3 ja 4 alusel kehtestatavaid tõrjemeetmeid (VS § 49 (2)) .

12.5 Loomade surmamine ja rümpade ning saastunud materjali hävitamine

Loomataudi kahtluse või diagnoosimise korral võib loomataudi leviku tõkestamiseks määrata loom tapmisele või hukkamisele (määrus (EL) 2020/687 artiklid 7 ja 12).
Korjuste ja muu saastunud materjali kõrvaldamine toimub vastavalt loomatauditõrje situatsiooniplaani punktile 7).

12.6 Puhastamine ja desinfitseerimine

PTA võib kohaldada järgmisi abinõusid:
1) sööda, allapanu ja muu võimaliku nakkust edasikandva materjali käitlemise korraldamine ning nimetatud materjali korrapärane puhastamine ja desinfitseerimine;
2) korrapärane näriliste ja putukate tõrje;
3) ettevõtte korrastamine;
4) asjakohaste isikukaitsevahendite kasutamine (määrus (EL) 2020/687 artikkel 15).

12.7 Vaktsineerimine

LKP tõhusaks tõrjeks võib PTA välja töötada ja kohaldada erakorralise vaktsineerimiskava ja kehtestada vaktsineerimistsoonid (EK määrus 2020/689 art. 40 p.1 d).

12.8 Taudikahjude hüvitamine

Taudikahjusid ei hüvitata.